

Suomen Suunnistusliitto
Kilpailutoiminta, nuorisotoiminta

Kansallisen kilpailun järjestäjälle

15.2.2018

Suosituksia, ohjeita ja sääntöjä

LASTEN SUUNNISTUS KANSALLISISSA KILPAILUISSA

Laadukkaassa kansallisessa suunnistuskilpailussa huomioidaan tärkeinä kohderyhminä lapset, nuoret, aloittelijat ja heidän perheensä. Laatuja ovat mm. osallistujien taitotasolle sopivat suunnistusradat, kohderyhmälle sopivat puitteet ja aloittelijoille sopivat ohjeet ja suunnistusmahdollisuudet.

Lapset ja nuoret ovat nyt ja tulevaisuudessa lajin harrastajia. Parhaimmillaan suunnistuskilpailu tarjoaa mielekkäitä kokemuksia sekä kilpailemaan tottuneille nuorille että aloittelijoille.

Jotta tapahtumassa olisi sopivia osallistumismahdollisuuksia eri-ikäisille ja tasoisille lapsille, on suositeltavaa, että tarjolla on RASTIRALLI, tarpeen mukaan välisarjoja 9-, 11-, 13- ja 15-vuotiaille sekä pitkän matkan kilpailuissa lyhyemmät L-radat 14-, 16- ja 18-sarjoissa.

OHJEITA JA OHJEMATERIAALIA, vihko, taitotasotaulukot ja ohjeet

Ohjesivu: suunnistusliitto.fi > KILPAILU > Kilpailun järjestäminen > [Lasten ja nuorten kilpailut](#)
Sivulta löytyy mm.

- **Suunnistusratojen ja hiihtosuunnistusratojen [taitotasotaulukot](#)** ratamestarityön tueksi.
- Lasten ja nuorten ratojen laatiminen [-koulutuksen materiaaleja](#).
- Lasten ja nuorten suunnistusta koskevat [uusimmat säännöt ja ohjeet](#).
- SSL:n julkaisema [vihko Suunnistusratoja lapsille](#). Vihkossa on annettu ohjeet eri taitotasojen ratojen laadintaan sekä kuvattu kilpailun järjestämistä ja erilaisia toimintoja siihen liittyen. Vihkoa voi myös tilata suunnistusliitto.fi > MATERIAALIT > [Tilaa materiaaleja](#)

LASTEN RATOJEN VALVONTA, kilpailun oma lasten ratojen valvoja ja alueellinen valvoja

SSL suosittaa, että lasten radoilla on oma, lasten ja nuorten maailmaa ja suunnistusta tunteva valvoja. Lasten ratojen valvoja voi olla myös omasta seurasta. Kilpailunvalvojan ja lasten ratojen valvojan tulee keskenään sopia mitä osa-alueita kukin valvoo.

Alueille on nimetty lasten ja nuorten ratojen valvoja, jolle tulee lähettää hyvissä ajoin ennen kilpailutapahtumaa suunnitellut radat kommentoitavaksi. Radat voi toimittaa sähköisessä muodossa esim. pdf-tiedostona. Nämä alueelliset henkilöt toimivat lasten ratojen ratamestareiden sparraajana ja tarvittaessa he vastaavat ratamestareita askarruttaviin kysymyksiin.

Alueellisten lasten ja nuorten ratojen valvojien yhteystiedot:

suunnistusliitto.fi > KILPAILU > Kilpailun järjestäminen > [Lasten ja nuorten ratavalvojat](#).

LASTEN JA NUORTEN RADAT

Suosittellemme ratamestarityöskentelyä kahden-kolmen hengen tiimissä ja keräämään radoista suunnitteluvaiheessa kommentteja.

Radat laaditaan "Suunnistusratoja lapsille" -vihkon ja ylempänä mainittujen taitotasotaulukoiden ohjeistuksien mukaan.

L-sarjojen radat H/D 14, 16 ja 18 laaditaan helpommiksi ja lyhyemmiksi kuin sarjojen muut radat.

SARJAT H10 ja D10, järjestämisen edellytykset

10-vuotiaille tarjotaan aina sarjat H10RR ja D10RR, joissa on RR-rata. Kansallisten kilpailujen järjestäjät voivat tarjota 10-vuotiaille lisäksi radan ilman viitoitusta, nk. suoran radan, jolloin sarjamerkintä on H10 ja D10. Nämä sarjat voidaan järjestää silloin, kun kilpailumaasto soveltuu ko. radan järjestämiseen. Maastossa tulee olla selkeitä, lapsen kyvyillä hahmotettavia johdattelevia kulku-uria, joihin rata nojautuu. Kilpailun järjestäjien tulee käyttää harkintaa ja tarkastella maastoa pienen, aloittelevan suunnistajan näkökulmasta.

Sprinttisuunnistuksessa voidaan järjestää sarjat H10 ja D10, joissa on rata ilman viitoitusta. Sprintissä voidaan haluttaessa järjestää RR-rata.

Lähdössä sarjat H10 ja D10 saavat ohjeistuksen 2 minuuttia ennen lähtöä kuten rastireittiradalla. Sarjoissa H10 ja D10 käytetään rastinmääritteitä muiden suoran suunnistuksen ratojen tapaan. Tässä sarjassa ei ole käytössä 10 minuutin lisäaikaa puuttuvasta rastista (vrt. rastireittirata).

11-SARJA HIIHTOSUUNNISTUKSESSA

Uraverkoston tulee olla sopivantasoinen 11-vuotiaiden hahmotuskyvyille ja hiihtotaidoille. Radan tulee olla erittäin helppo hiihtosuunnistusrata.

Järjestäjän on hyvä varautua avustamaan 11-sarjan osallistujaa kartan laittamisessa karttatelineeseen 1 min ennen lähtöä.

RR-VIITOITUKSEN VÄRI

Suosittelava RR-viitoituksen väri kartalla on oranssi (väriarvot 0 - 50 - 100 - 0). Oranssin RR-viitoituksen viivan leveys on julkaisumittakaavassa 1:10 000 noin 0.82 mm. On mahdollista käyttää myös violettiä rataväriä RR-viitoitukselle, jos käytettävällä tulostimella ei onnistuta tekemään oikeanlaista oranssia väriä. Käytettävää väriä valittaessa on myös arvioitava kumpi väri erottuu paremmin kartan hallitsevista väreistä.

KARTAN MITTAKAAVA JA KOKO

Kartan mittakaava 1:10 000 ja koko on lasten sarjoissa max. A5. Suunnistuksen muilla matkoilla kuin sprintissä 1:7500 mittakaavaisen kartan käyttö on sallittua 12- ja sitä nuoremmissa sarjoissa, kun maasto on pienipiirteistä. Järjestäjä harkitsee milloin sen käyttö on tarpeellista. Kts. alla sääntö 12.14. Ohje 1:7500 mittakaavaisen kartan käyttöön suunnistusliitto.fi > KARTTA > Ohjeita seuroille > [1:7500 mittakaavainen kartta](#).

LEIMASINTEN SUUNTA RASTILLA

Leimasin tulee sijoittaa pukkiin niin, että leimasimen paksumpi pää osoittaa pois päin tulosuunnasta tai rastikohteeseen. Mikäli samassa pukissa on useampia leimasimia, asetetaan toinen leimasin toisin päin ja riittävän etäälle ensimmäisestä leimasimesta.

RASTINMÄÄRITE

Suosittellemme, että lasten lähdön sarjojen rastinmääritteet julkaistaan kilpailukeskuksen infotaululla. Kuvallisten määritteiden rinnalla on hyvä olla myös sanalliset määritteet. Mahdollisten oudompien rastinmääritteiden läpikäynti ennakkoon poistaa nuorilta suunnistajilta epävarmuutta.

YHTEISLÄHTÖKILPAILUJEN MAALI

Yhteislähtökilpailuissa (kuten viesteissä) sijoitus ratkeaa maaliviivalla. Maalileimaus tulee tapahtua maaliinjan jälkeen maaliintulojärjestyksessä. Maalituomari valvoo maaliin tuloa. Mikäli maaliintulojärjestyksen määräytymistapa muuttuu kärkijoukkueiden maaliintulon jälkeen, on kilpailuohjeissa mainittava mistä hetkestä alkaen maaliintulojärjestyksen määrääkin maalileimaus.

RASTIRALLI – turvallinen askelma ennen kilpailusarjaa

RASTIRALLI on suunnistusmahdollisuus niille lapsille, jotka eivät vielä ole valmiita kilpailemaan. Järjestäjä kuvaa järjestämänsä Rastirallin **kilpailukutsussa**. Ajankohdat, jolloin Rastiralliin voi osallistua ilmoitetaan kilpailuohjeissa ja mahdollisuuksien mukaan myös kilpailukutsussa.

Rastiralliin voi ilmoittautua paikan päällä, Rastirallin radoista voi valita minkä tahansa iästä riippumatta, osallistujalla on mahdollisuus kulkea parin tai saattajan kanssa, ja kaikki palkitaan.

Rastirallissa tarjotaan vähintään kilpailun RR-rata, jonka voi kiertää Rastirallina ennen ja/tai jälkeen kilpailusarjojen, järjestäjän ilmoittamana ajankohtana. RR-radon lähdössä Rastirallilaisille annetaan samanlainen opastus kuin kilpailusarjalaisille.

Lisäksi suositellaan järjestettäväksi toiminnallinen ja suunnistuksellinen tehtävärata, joka suunnataan vaikeustasoltaan lähinnä 6-8-vuotiaille.

Rastirallin toiminnallinen ja suunnistuksellinen tehtävärata

Kilpailukeskukseen tai sen lähimaastoon laaditaan rata tai toimintapisteitä. Osallistujat voivat kulkea yksin, pareittain tai ryhmissä. Keskeinen periaate on se, että suoritukset tehdään ilman ajanottoa – joskin ajan mittaus voi olla mielekästä esim. leimausradalla. Ratojen ja tehtävien suunnittelussa voi käyttää rohkeasti mielikuvitusta ja muistettava, ettei kaikkien tarjolla olevien juttujen tarvitse ehdottomasti olla suunnistusta. Tärkeintä on leikkimielinen ja hauska toiminta, jonka kautta suunnistustapahtumasta jää lapsen mieleen myönteinen mielikuva: Lisää tällaista!

Seuran nuoret järjestäjiksi

Ettei RASTIRALLIIN liittyvä työ jäisi ratamestariryhmän harteille, suosittelemme, että toimintaradan ideointi ja toteutus annetaan seuran nuorille suunnistajille ja suunnittelutiimi hoitaa myös toimitsijatehtävät.

Suosituksia RASTIRALLIIN

- Osanottomaksu, jos sitä peritään, enintään 4 euroa
- Järjestäjä päättää, peritäänkö kilpailuun osallistuneelta uutta maksua Rastirallissa.
- Kaikille osanottajille pikkupalkinto – kannustetuote, mehu, hedelmä tms.

KILPAILUKUTSU ja KILPAILUOHJEET

Kilpailukutsu toimii kaikkien lasten ja nuorten sarjojen sekä Rastirallin hyvänä markkinointivälineenä. Kutsussa on hyvä kertoa mahdollisimman tarkkaan Rastirallin sisällöstä ja kellonajoista. Suunnistusliitosta (Timo Saarinen) saa Rastiralli-logon käyttöön.

Kilpailuohjeissa on syytä kuvata mahdollisimman tarkkaan lasten ja nuorten sarjoja koskevat ohjeet. Mukana on ensikertalaisia, joille toiminnot ovat uusia.

LASTEN JA NUORTEN SUUNNISTUKSEEN LIITTYVIÄ SÄÄNTÖJÄ

Lajisäännöt kokonaisuudessaan

Vuonna 2017 muuttuneet säännöt:

KILPAILUKORTIN TARKISTUSPISTE JA RR-RASTIN MALLIRASTI

Sääntö 10.91 i)

Kilpailijalle on annettava tai hänen nähtäväkseen kilpailukeskukseen on asetettava kilpailuohjeet, joista ilmenevät:

i) mallirastin sijainti elektronisen kilpailukortin tarkistuslaitteen sijainti

Sääntö 11.421

11.421 Rastireittiratojen mallirastin tulee olla lähdössä. Mallirastin tulee vastata välineistöltään maastossa olevia rasteja.

Poimintoja lajisäännöistä:

KARTAN MITTAKAAVA

Sääntö 12.13.

"Suunnistuksessa muilla matkoilla kuin sprintissä voidaan käyttää myös 1:7500 mittakaavaista karttaa järjestäjän harkinnan mukaan 12-vuotiaiden ja sitä nuorempien sekä 45-vuotiaiden ja sitä vanhempien sarjoissa (katso 19.64)."

RATOJEN OHJEAJAT

Sääntö 11.25

Uudet ratojen ohjeajat astuivat voimaan vuoden 2011 alusta.

NUORTEN SM-SARJAT

Sääntö 19.26

14-vuotiailla (kilpailuvuonna 14 vuotta täyttävä) on osanotto-oikeus sprinttiin, keskimatkalle ja viesteihin.

LASTEN ja NUORTEN SARJOJEN JÄRJESTÄMINEN

Sääntö 9.42

"Nuorten sarjoista H18 ja D18 tai nuoremmat voidaan jakaa myös iän perusteella (H9, H10, H11, H12, H13, H14, H15, H16, H17, H18, D9, D10, D11, D12, D13, D14, D15, D16, D17 ja D18)."

SSL suosittaa, että nuorille tarjotaan vaihtoehtoja "joka vuosi" sarjojen muodossa erityisesti sarjoissa H ja D 13, 14, 15 ja 16.

Sääntö 9.31

"Sarja A voidaan pitkän matkan kilpailussa (katso 8.31) jakaa ratapituuden mukaan 14-vuotiaiden tai vanhempien sarjoissa."

SSL suosittaa, että pitkän matkan kilpailuissa sarjoissa H14, D14, H16, D16, H18 ja D18 järjestetään myös L-sarja. L-sarjan rata on lyhyempi ja se voi olla myös helpompi kuin ko. ikäsarjan rata. Esim. D14L- sarjan rata voi olla 12-sarjan rata.

10-SARJA

Sääntö 9.32

"Suunnistustehtävän mukaan sarjat H10 ja D10 voidaan jakaa sarjoihin A (normaalisuunnistus), RR (rastireitti) (katso 17.2) ja TR (tukireitti) (katso 17.2) sekä sarjat H12 ja D12 sarjoihin A

(normaalisuunnistus) ja TR (tukireitti). Yleisessä kilpailussa tulee suunnistuksen sarjoissa H10 ja D10 järjestää vähintään RR-sarja. Sprinttisuunnistus katso 18.32.”

Sääntö 18.32

”Sprinttikilpailussa voidaan järjestää sarjoissa H10 ja D10 pelkkä normaalisuunnistus ilman RR-sarjaa.”

LASTEN SARJOJEN LÄHTÖPAIKKA

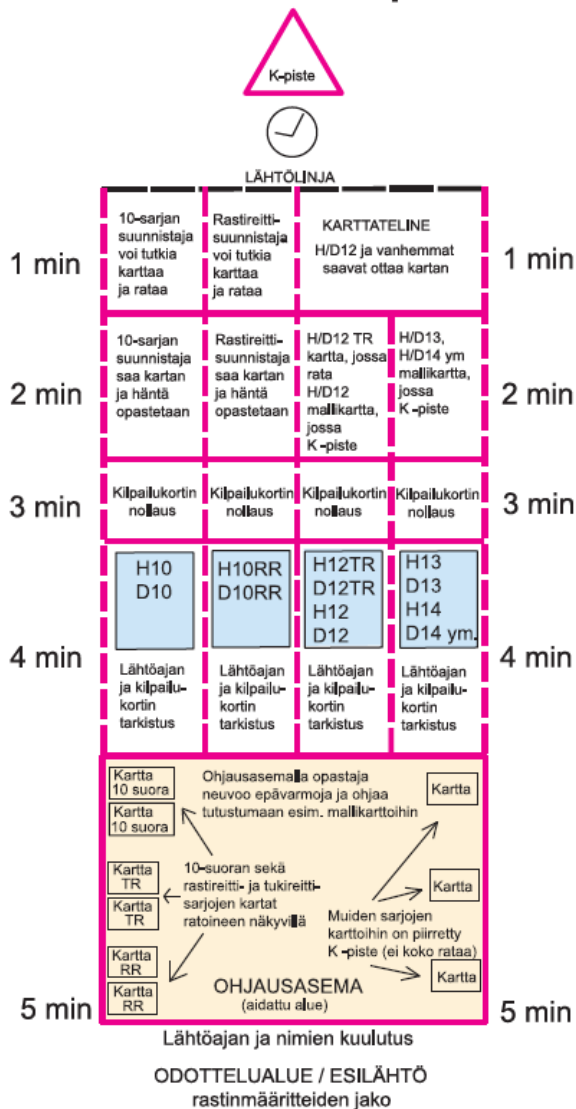
Sääntö 12.17

”Suojattu kartta annetaan lähtöhetkellä, paitsi H14 ja D14 ja näitä nuoremmissa sarjoissa, joissa se annetaan yksi (1) minuutti ennen lähtöhetkeä.” Poikkeuksena on 14-sarja SM-kilpailu (katso 19.63).

LASTEN LÄHTÖPAIKKA

Suositus on, että kaikissa kansallisissa kilpailuissa lasten lähdön järjestelyt toteutetaan alla olevan kaavion mukaisesti. Lasten lähtöön on enintään 1 km. [Isompi kuva lasten lähdön kaaviosta.](#)

Lasten lähtöpaikka

Ohjausasema, 5 min ennen lähtöaikaa (katso kaavio)

H/D10, H/D10RR- ja H/D12TR -suunnistajat saavat 1 minuutin ajan tutustua karttaan, jossa on oman sarjan ratapainatus. Järjestäjän puolesta on paikalla opastaja, joka tarvittaessa ohjaa RR- ja TR -suunnistajaa tutustumaan karttaan ja rataa. Ratapainatuksella varustetut mallikartat tulee sijoittaa vaakatasoon ja suunnattuna maaston mukaan.

H/D12 – H/D13 – ja H/D14 -sarjojen suunnistajat saavat 1 minuutin ajan tutustua karttaan, johon on merkitty oman radan K -piste.

Toimenpiteet lähtökarsinassa:

- 4 minuuttia ennen lähtöä Emit -kortin numeron ja lähtöajan tarkistus
- 3 minuuttia ennen lähtöä Emit -kortin nollaus
- 2 minuuttia ennen lähtöä RR -suunnistaja saa kartan ja opastuksen (kartan suuntaaminen, viitoitustapa, leimaaminen RR-rastilla, mallirasti, rohkaisevat sanat)
- 1 minuutti ennen lähtöä, valmistautumisminuutti: TR – ja muiden sarjojen suunnistajat saavat kartat.

Ohjeistus lasten lähtöpaikalla

Lähtöpaikalla toteutetaan selkeä ja kaikille tasapuolinen ohjeiden anto. Lähdön opastajina toimivat seuran nuorisotoiminnassa mukana olleet henkilöt. Varaudutaan opastamaan jokaista hänen omalla äidinkielellään.

10-sarjan ja RR-radon suunnistajia opastetaan 2 minuuttia ennen lähtöä. Opastaja käy läpi seuraavat asiat:

- Varmistaa kartan suuntauksen maaston mukaan. Kertoo, että rastit kierretään numerojärjestyksessä.
- Näyttää lähtöpaikan sijainnin kartalla: "Lähtökolmio on paikka, missä me nyt olemme".
- Näyttää mallirastin ja varmistaa, että lapsi ymmärtää leimauskäytännön.
- Varmistaa, että RR-suunnistaja ymmärtää, millainen on rastireitin viitoitus. Kertoo, että viitoitusta voi seurata ja että viitoitukselta voi halutessaan poiketa.
- Antaa muita tarvittavia ohjeita.

Ohjerutiinien on oltava lyhyitä ja samanlaisia kaikille suunnistajille. Kun opastaja on itse kiertänyt radan, osaa hän antaa parhaimmat ohjeet.

Huoltajat jättävät lapsen lähtöalueelle toimitsijoiden ohjattavaksi. Kun lähtö on rakennettu väljään ympäristöön, on vanhemmilla mahdollisuus kuvata lastaan lähdössä.

Myös niille RR-radon suunnistajille, jotka kiertävät ko. radan Rastirallin puitteissa, annetaan sama ohjaus kuin kilpailusarjojen osallistujille.

VIITOITUS RASTIREITTI- JA TUKIREITTIRADALLA

Sääntö 17.21

Rastireitti- ja tukireittiradalla on yhtenäinen ja näkyvä viitoitusnauha.

Viitoitusmateriaalia

- Suunnistustarvike Seppo Keskimäki, www.suunnistustarvike.fi. (kevyt, kestävä, valkoinen)
- Painavampaa, kestävä ja näkyvä materiaalia eri väreissä Scantarp Oy, Kuopio, www.scantarp.fi

RR- RADAN VIITOITUKSEN PIIRTOVÄRI

Sääntö 12.321

"Juontosuunnistuksen viitoituksen paino- ja piirrosvärinä käytetään ensisijaisesti oranssia väriä (PMS 165C, CMYK 0-50-100-0), mutta myös violetin värin käyttö on mahdollista."

RASTIREITIN TULOKSET

Sääntö 17.26

”RR -sarjan kilpailijaa ei hylätä puuttuvan tai väärän leimauksen vuoksi vaan hän saa 10 minuutin lisäajan / virheellinen rasti.”

Hyvän lasten kilpailun tunnuspiirteitä:

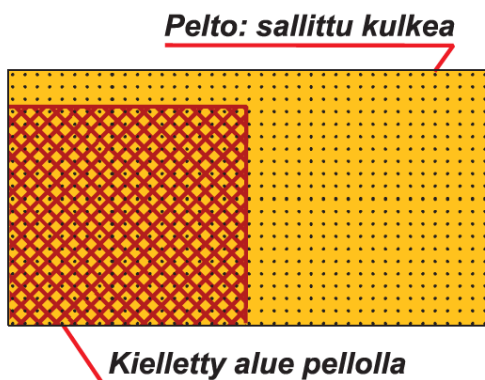
- Maasto valitaan lasten näkökulmasta. Maastossa on hyvä kulkukelpoisuus ja siellä on sopivasti maastokohteita
- Kartta on ajantasainen ja selkeä.
- Kilpailu on lähellä ja kilpailupaikalle on hyvät opasteet.
- Lähtö on lähellä kilpailukeskusta. Parhaimmillaan lähtöön pääsevät myös saattajat, joilla on rattaat mukana.
- Lähdön kaaviota noudatetaan. Mitä useammin lähtö noudattelee samanlaista muottia, sitä turvallisemmaksi kilpailu koetaan.
- Kuulutus huomioi kaikki osallistujat. Kuuluttaja keskittyy kilpailijoiden vauhtiin, reippauteen, suunnistuksen hurmaan jne. Sijoittuminen ei ole ensiarvoisen tärkeä tieto kuuluttaa.
- Jokainen saa palkinnon osallistumisesta. Palkintojen jakotapa on näyttävä ja lapsia arvostava. Palkintojenjakotapa lukee ohjeessa, jotta jokainen osallistuja tietää, mistä ja milloin sen saa.
- Tapahtumassa on mahdollisuus mennä maastoon saattajan tai parin kanssa iästä ja kokemuksesta huolimatta.
- Rataa saa kiertää kilpailun jälkeen. Tästä mainitaan ohjeissa, jotta sitä osataan hyödyntää.
- Vastaanottaminen maalissa on iloista. Lapselle ei sanota sanaa hylätty, vaan asia selitetään ymmärrettävästi ja kerrotaan perusteet. Kehutaan kilpailun suorittamisesta.

ISOM 2017

Kansainvälisen Suunnistusliiton (IOF) hallitus on hyväksynyt uudet kuvausohjeet suunnistuskartoille.
[ISOM 2017 ohjeet.](#)

Tärkeimmät, jokaisen suunnistajan huomioitavat muutokset:

Muutoksia karttamerkkeihin 2018

- Kaivo
- ▲ Muurahaispesä

 Hakuualue,
jossa hajanaisesti pensaita tai taimikkoa